

Texts distributed on the Internet are called electronic texts. As it is commonly known, when citing various works from the Internet, they are made in the form of electronic resources and are also accompanied by indications of the dates of access to them. A. O. Abu Sa'aleek, considering the evolution of electronic discourse, argued: "The advent of the Internet and the rapid development of electronic means of communication increase the rise of a new kind of language" [3; 135]. Along with this condition, the development of cyberspace offers new broad prospects in the field of communication and communication of people around the world. Not without a reason, C. Vasilescu, in his work "An analysis of the linguistic diversity of cyberspace", speaking about the modern era and its innovative nature, summarized: "The era of the Internet in which we live is the era of communication" [4; 34]. This statement is indisputable, because the harmonious functioning of different areas of social life depends on the speed of transmission of messages and their perception. Indeed, the number of people communicating online is growing, which leads to a faster exchange of information between them. In such a virtual space, it is easier to share impressions and experiences with representatives of other cultures. But for this purpose, i.e. providing communication, the Internet was originally created, only later its potential and functions expanded significantly.

Bibliography:

1. Shanahan P., Elliott D. Effective Communication with Young People. Report for the Office for Youth. Canberra: E&S Research Pty Ltd, 2009. 138 p.
2. Caballero R. Theorizing about Genre and Cybergenre // Computer Resources for Language Learning. 2008. № 2. P. 14–27.
3. Abu Sa'aleek A. O. Internet Linguistics: A Linguistic Analysis of Electronic Discourse as a New Variety of Language. International Journal of English Linguistics, 2015, vol. 5, no. 1, pp. 135–145.
4. Vasilescu C. An analysis of the linguistic diversity of cyberspace. Journal of Defense Resources Management, 2015, vol. 6, iss. 2, pp. 31–36.

Karasayev Azizbek Sabit uli

Nawayi mámleketlik pedagogika instituti oqitwshısı

KÁSIPLIK LEKSIKA LINGVOMÁDENIY BIRLIK SÍPATÍNDA

Annotatsiya. Bu maqolada Navoiy qoraqalpoqlari tilida kasbiy leksikani lingvomadaniy birlik sifatida o'rganish masalasi so'z etilgan. Unda ayrim turkiy tillar va qoraqalpoq tilining kasbiy leksikasining o'rganilish tarixi va yo'nalishlari haqida ma'lumot berilgan. Bu kabi izlanishlar lingvokulturologiya sohasining shakllanib, qoraqalpoq tilshunosligining yana da rivojlanishiga yordam beradi.

Tayanch so'zlar. Kasbiy leksika, lingvomadaniy birlik, qiyosiy-tarixiy paradigma, sistem-struktur paradigma, antropotsentristik paradigma, lingvokulturologik aspekt.

Аннотация. В данной статье рассматривается вопрос изучения профессиональной лексики как лингвокультурной единицы в навоийском каракалпакском языке. Содержит сведения об истории и направлениях изучения

некоторых тюркских языков и профессиональной лексики каракалпакского языка. Подобные исследования будут способствовать формированию поля лингвокультурологии и дальнейшему развитию каракалпакского языкознания.

Ключевые слова. Профессиональная лексика, языково-культурное единство, сравнительно-историческая парадигма, системно-структурная парадигма, антропоцентрическая парадигма, лингвокультурологический аспект.

Annotation. This article discusses the issue of studying the professional lexicon as a linguistic and cultural unit in the Navoi Karakalpak language. It contains information about the history and directions of the study of some Turkic languages and the professional lexicon of the Karakalpak language. Such researches will help to form the field of linguo-cultural studies and further development of Karakalpak linguistics.

Key words. Professional lexicon, linguistic and cultural unity, comparative-historical paradigm, system-structural paradigm, anthropocentric paradigm, linguocultural aspect.

Házirgi waqıtta ilimniń dinamikalıq rawajlanıwı, integracıyalanıwı hám jańa tarawlardıń payda bolıwı menen adamzat tilin hám mádeniyatın birlikte úyreniw zamanagóy til biliminiń áhmiyetli máselelerinen biri bolmaqta. Ásirese, bul másele til bilimde antropocentristlik paradigmanıń júzege keliwinen payda bolǵan kognitiv lingvistika, psixolingvistika, sociolingvistika, pragmalingvistika hám lingvokulturologiya sıyaqlı jańa tarawlar menen baylanıslı. Sonlıqtan házirgi waqıtta dúnya til bilimde tildi sol til iyesi arqalı úyreniw máselesi keń orın aldı.

Kópshilik túrkiy tiller sıyaqlı qaraqalpaq til bilimde de lingvokulturologiyalıq izertlew jumısları baslanıp atır. Til hám mádeniyat arasındǵı ajralmas baylanıs arqalı ózinde qanday da bir mádeniy belgilerdi saqlap júriwshi til birliklerin lingvomádeniy birlik sıpatında úyreniw házirgi qaraqalpaq til bilimi ushın oǵada áhmiyetli. Frazelogizm, teńew, metafora, evfemizm hám disfemizm sıyaqlı xalıqtıń oy-órisin, dúnyatanımın, qorshaǵan ortalıqqa degen kózqarasın, úrp-ádetlerin kórsetiwshi birlikler solar qatarına kiredi. Nawayı qaraqalpaqları tiliniń kásiplik leksikasın da usınday til birlikleriniń biri sıpatında úyreniw múmkin. Sebebi kásiplik leksika sol tilde sóylesiwshi xalıqtıń mádeniyatın, ózligin, úrp-ádetlerin kórsetiwshi leksikalıq qatlam sanaladı. Sonlıqtan qálegen tildiń kásiplik leksikasın hár tárepleme jetik úyreniwde sol til iyesi bolǵan xalıqtıń ótmishine, jasaw sharayatına, kásip-ónerine hám miynet túrlerine ayırıqsha dıqqat qaratıw lazım.

Ózbekstan Respublikasınıń Nawayı wálayatında jasawshı qaraqalpaqlar da áyyemnen hár túrli kásip-óner menen shuǵıllanıp keledi. Atap aytqanda, olar Nawayı wálayatınıń Kenimex hám Tamdı rayonları aymaǵında balıqshılıq, sharwashılıq, diyqanshılıq, ańshılıq, kesteshilik, ustashılıq, tiginshilik hám basqa da kásip túrleri menen shuǵıllanadı. Biraq aymaqlıq jaylasıwı, qońsılas tuwısqan xalıqlar hám olardıń tiliniń tásiiri nátiyjesinde kásiplik leksikasında birqansha ózgeshelik belgiler bar. Bul milliy-mádeniy belgiler qaraqalpaq til bilimde usı waqıtqa shekem arnawlı túrde lingvomádeniy birlik sıpatında analiz etilmegen. Áne, usınday jergilikli kásiplerge baylanıslı sózlerdi lingvomádeniy birlik sıpatında úyreniw oǵada zárúr. Birinshiden, bul arqalı Nawayı qaraqalpaqları tili menen házirgi qaraqalpaq ádebiy tili arasındǵı uqsaslıq hám ayırmashılıq belgiler úyrenilse, ekinshiden, eki aymaqta jasawshı

qaraqalpaq xalqınıń mádeniyatı hám mentalitetindegi ózgeshelikler anıqlanadı. Sebebi kásiplik leksikada uzaq ótmishten baslap házirgi kúnge shekemgi xalıqtıń shuǵıllanǵan kásip-kári, óneri haqqında qunlı maǵlıwmatlar saqlanadı.

Sońǵı waqıtlarda Ózbekstanda, sonıń ishinde Qaraqalpaqstanda til bilimine jańasha kózqaras penen milliy tildi hám ol arqalı xalıqtıń ótmishin, milliy úrp-ádetlerin, salt-dástúrlerin tereńirek úyreniw máselesi jolǵa qoyılǵanı belgili. Bizińshe, Nawayı qaraqalpaqları tilinde kásiplik leksikanı úyreniw de xalıqtıń ózligin ańlawǵa, mádeniyatın ele de rawajlandırıwǵa bolǵan umtıslarınıń biri bolǵanlıqtan, hárdayım áhmiyetli máselelerdiń biri bolıwı sózsiz.

Kásiplik leksika hárbir tildiń quramında ayrıqsha orınǵa iye bolǵanlıqtan, dúnya til biliminde álleqashan izertlew obyektine aylanǵan. Biraq túrkiy tillerde kásiplik leksikanıń úyreniliw dárejesi hám izertlew baǵdarı birdey emes. Máselen, ózbek til biliminde S.Ibrahimov tárepinen Fergana sóylesiminiń kásip-óner leksikası boyınsha erteden izertlew jumısları alıp barılǵan. Qazaq tiliniń kásiplik leksikası Q.Aytazinniń avtorlıǵında baspadan shıqqan “Kásiplik leksika máseleleri” miynetinde lingvistikalıq jaqtan hár tárepleme úyrenilgen. Balıqshılıqqa baylanıslı sózler tatar tilinde O.Byatikova tárepinen izertlengen.

Rus til biliminde kásiplik leksikanıń struktura-semantikalıq, funksional-stilistikalıq ózgesheliklerin anıqlaw menen birge, ol jańa baǵdar, kognitiv aspektte úyrenilgen.

Qaraqalpaq tilinde kásiplik leksika boyınsha birqansha ilimiy jumıslar islendi. Olarda qaraqalpaq xalqınıń áyyemnen shuǵıllanıp kiyatırǵan kásiplerine baylanıslı sózler hár tárepleme lingvistikalıq talqı islendi. Máselen, qaraqalpaq tilinde sharwashılıqqa baylanıslı sózler Q.Paxratdinovtıń “Qaraqalpaq tilinde sharwashılıq leksika” atlı kandidatlıq dissertaciyasında arnawlı túrde izertlendi. Onda avtor sharwashılıq terminleriniń leksika-semantikalıq ózgeshelikleri, tariyxıy shıǵısı hám jasalıw usılları haqqında sóz etiledi. Qaraqalpaq tilinde diyqanshılıq kásibine baylanıslı sózler Sh.Kárimxojaevtıń ilimiy miynetlerinde arnawlı túrde úyreniledi. Onda diyqanshılıq terminleriniń leksika-semantikalıq toparları hám olardıń jasalıwı boyınsha bahalı maǵlıwmat beriledi.

Qaraqalpaq tiliniń kásiplik leksikasında qol ónerine baylanıslı sózler de belgili orındı tutadı. Sh.Allaniyazovanıń “Qaraqalpaq tiliniń qol óneri leksikası” miynetinde qaraqalpaq xalqınıń milliy qol ónerine tiyisli sózlerdiń úyreniliw tariyxı, tematikalıq klassifikaciyası, tariyxıy derekleri hám de olardıń jasalıw sóz etiledi. Al qaraqalpaq tilinde balıqshılıqqa baylanıslı leksika boyınsha A.Tursınbaev tárepinen izertlew jumısları alıp barılmaqta. Joqarıda sóz etilgen kásiplik leksikaǵa arnalǵan barlıq izertlew jumısları salıstırmalı-tariyxıy hám sistemalıq-strukturalıq paradigma boyınsha alıp barıldı.

Házirgi waqıtta qaraqalpaq tilindegi bunday til birliklerin antropocentristlik paradigma tiykarında qayta úyreniw áhmiyetli. Qaraqalpaq til biliminde bul baǵdarda dáslepki pikirler Sh.Abdinazimov hám X.Tolıbaevlardıń avtorlıǵındaǵı “Lingvokulturologiya” miynetinde ayıldı. Onda avtorlar qaraqalpaq til biliminde birinshi ret lingvokulturologiyanıń teoriyalıq tiykarları, onıń obykti hám predmeti, maqseti hám wazıypaları, metod hám metodologiyası, lingvomádeniy birlikler haqqında sóz etedi.

X.Tolibaevtiń qaraqalpaq dástanlarında qollanılǵan toponimlerdi lingvómádeniy birlik sıpatında úyreniwge arnalǵan miyneti de bul baǵdardaǵı tabıslı jumislardıń biri. Onda toponimlerdi lingvokulturologiyalıq izertlew obyektı sıpatında qarap, olardıń quramındaǵı mádeniy belgiler úyrenilgen. Olardı memorativ hám deskriptiv túrge ajıratıp, semantikası, mifolingvistikalıq analizi, stillik qollanıwı boyınsha ózgeshelikleri keń túrde mısallar menen kórsetilgen.

Juwmaqlap aytqanda, kásiplik leksika uzaq dáwirler dawamında qáliplesip, ózinde milliy-mádeniy belgilerdi saqlap qalıwshı leksikalıq qatlamlardıń biri. Onda xalıqtıń dúnyaǵa degen kózqarası, til arqalı átirap ortalıqtı sáwlelendiriw ózgeshelikleri kórinedi.

Kásiplik leksikanı lingomádeniy birlik sıpatında úyreniwdiń áhmiyeti xalıqtıń dúnyatanımı, obyektiv dúnyanı ózlestiriwi hám ózine tán mádeniyatınıń úyreniliwinde kórinedi. Bul baǵdarda izertlew jumısları qaraqalpaq til biliminde lingvokulturologiyanıń ulıwmalıq qaǵıydaların anıqlawǵa, kásiplik leksikanı tártiplestiriwge hám sistemalaştırıwǵa járdem beredi.

*Ubaydullayeva Madina Baxtiyorovna
Qo'qon davlat pedagogika instituti*

ДИСКУРСИВНАЯ ЛИНГВОКРЕАТИВНОСТЬ

Аннотация. В данной статье широко рассматривается явление лингвокреативности в разных типах дискурса. В статье раскрывается сущность понятия лингвокреативности, а также даётся понятие о типах дискурса в современной лингвистике. Наряду с этим автор пытается объяснить как проявляется лингвокреативность в разных типах дискурса.

Ключевые слова. лингвокреативность, дискурс, текст

Annotatsiya. Ushbu maqola zamonaviy tilshunoslikdagi turli diskurslarda lingvistik ijodkorlikni aks ettirilishini keng bayon qiladi. Lingvistik ijodkorlik nima ekanligi haqida maqolada ma'lumot beriladi va diskurs turlari bilan tanishtiriladi.

Kalit so'zlar. lingvistik ijodkorlik, diskurs, matn

Annotation. This article describes the notion of linguistic creativity in different types of discourse. The author gives the definition of the linguistic creativity as well as explains the types of discourse in modern linguistics. Along with this author tries to explain how linguistic creativity is expressed in different types of discourse.

Key words: linguistic creativity, discourse, text

Лингвокреативность в современной лингвистике рассматривается, как явление универсальное, т.е. свойственное всем типам дискурса в разных языках и характеризующееся набором универсальных параметров и форм их проявления, которые в разных дискурсах распознаются как креативное (оригинальное) использование языка, позволяя различать случаи намеренного (прагматически ориентированного) нарушения языковой нормы, универсальные средства выразительности и случаи интерференции языковых, межкультурных и межкультурных элементов.